

Handläggare
Mattias Nilsson
08-508 265 85**Till**
Exploateringsnämnden
2020-12-17

Stockholms förskolegårdar, svar på remiss från kommunstyrelsen, dnr KS 2020/862

Förslag till beslut

1. Exploateringsnämnden anser skrivelsen besvarad i enlighet med kontorets tjänsteutlåtande.

Johan Castwall
FörvaltningschefGunnar Jensen
AvdelningschefBritta Eliasson
Enhetschef

Sammanfattning

Exploateringsnämnden har fått en motion från Kristina Kratz, Cecilia Herrström, Maria Ljuslin (alla V) om Stockholms förskolegårdar på remiss från kommunstyrelsen. I motionen föreslås att friyta per barn och behovet av kompletteringsinvesteringar ska anges i markanvisningar, att riktlinjer för lekvärdesfaktorer tas fram, att det på nya förskolor ska finnas större möjligheter att påverka förskolegårdarnas storlek och att barnkonsekvensanalyser görs i varje bygglovs- och exploateringsärende gällande förskolornas gårdar.

Exploateringskontoret
Avdelningen för projektutvecklingFleminggatan 4
Box 8189
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 265 85
Växel 08-508 276 00
mattias.nilsson@stockholm.se
exploateringskontoret@stockholm.se
Org nr 212000-0142
stockholm.se

Exploateringskontoret menar att yta per barn på förskolegårdarna är ett trubbigt verktyg för att mäta lekvärdet. Dels är det bara en preliminär siffra i ett tidigt skede, dels finns det mer stöd i tillgänglig forskning för att andra faktorer, som till exempel att den sammanhängande lekytan, är viktigare för lekvärdet. Många barn på en begränsad yta ger dock högre driftkostnader för såväl den egna gården som för närliggande parker, men det måste ses i perspektivet av vinsten med ett högt samnyttjande som blir påtagligt i områden med höga markpriser. En förutsättning för ett högt samnyttjande är att det finns en fungerande samplanering mellan park och förskola och att ytor med högt samnyttjande kan få ökade medel för drift och reinvesteringar i stadens kommande budgetar.

Exploateringskontoret är positiv till att stadsdelsförvaltningarna eller de huvudmän som utvecklar förskolor tar fram och tillämpar ett funktionsprogram för att beskriva lekvärdet för förskolors utemiljöer. Årsta-Enskede-Vantörs stadsdelsförvaltning tog fram ett sådant 2019.

Barnkonsekvensanalyser görs i exploateringsprojekt genom stadens metodstöd ”integrerad barnkonsekvensanalys”. Analysarbetet anpassas under planarbetet till projektets storlek och potentiella påverkan på barn.

Ärendet

Exploateringsnämnden har fått en motion från Kristina Kratz, Cecilia Herrström, Maria Ljuslin (alla V) om Stockholms förskolegårdar på remiss från kommunstyrelsen. Motionen har fyra förslag på åtgärder för att förbättra Stockholms förskolegårdar:

1. Markanvisningarna fortsättningsvis ska ange friytan per barn samt de kompletteringsinvesteringar som krävs för att barns utemiljöer ska vara goda.
2. Riktlinjer för lekvärdesfaktorer tas fram utifrån aspekter som omväxlande vegetation, topografi, lekutrustning, underlagets kvalitet och närhet till bra grönområden
3. För nya förskolor ska det finnas större möjligheter att påverka gårdarnas storlek och utformning.
4. Att barnkonsekvensanalyser görs i varje bygglovs- och exploateringsärende gällande förskolornas gårdar.

Bakgrund

Den 14 februari 2019 inkom Clara Lindblom, Lisa Mörtlund, Rose-Marie Rooth och Jonathan Metzger (alla V) med en liknande skrivelse till exploateringsnämnden om fria på förskolegårdar. På den skrivelsen svarade Exploateringsnämnden att det är svårt att i alla exploateringsprojekt tillgodose mål om ett specifikt antal kvadratmeter förskolegård per barn. Det då pågående arbetet med att utveckla en lekvärdesfaktor sågs som ett bra metodstöd för att utvärdera förslag på utomhusmiljöer vid nybyggnation av förskolor.

Arbetet med att utveckla en lekvärdesfaktor pågick inom Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning under 2019 och ledde till att ett funktionsprogram för förskolans utemiljöer togs fram. Funktionsprogrammet är inte antaget av stadsdelsnämnden, men finns redovisat i stadsdelens verksamhetsplan för 2019. Funktionsprogrammet är ett metodstöd som består av en checklista på saker som skapar kvalitet på gården, till exempel gårdens storlek, möblering och zonindelning, tillgång till olika material och relationen mellan inomhus och utomhus. Hur väl checklistan uppfylls ger en indikation på gårdens lekvärde. Metodstödet skapar tydligare bedömningsgrunder av planerade förskolor och en möjlighet att jämföra befintliga gårdar med varandra. Metodstödet kan tillämpas av verksamhetsutövaren för att utvärdera förslag på utomhusmiljöer vid nybyggande av förskolor och tydliggöra kravställning om förskolegårdar gentemot byggaktörer. Det kan också användas för att utvärdera befintliga förskolegårdar vilket sedan kan användas som underlag vid prioritering av upprustningsåtgärder.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av Exploateringskontoret i samråd med Stadsbyggnadskontoret, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning och Utbildningsförvaltningen.

Exploateringskontorets synpunkter

I stadens budget för 2020 framgår att Stockholm ska byggas attraktivt, hållbart, tätt och vara en levande och socialt hållbar stad. Alla stadsdelar ska utvecklas med en blandning av bostäder, arbetsplatser, handel, natur, kultur, skolor och förskolor.

Exploateringsnämnden säkerställer, i samarbete med berörda nämnder och bolag, att staden på ett tidigt stadium planerar för förskolor i hela staden. Arbetet görs inom ramen för samordnad planering för fler förskolor och skolor i staden. Tillsammans med stadsbyggnadsnämnden, utbildningsnämnden, berörd stadsdelsnämnd och SISAB säkerställs att mark för skol- och förskoleplatser reserveras tidigt i planeringsprocessen av nya projekt. Inom ramen för exploateringsprojekt stämmer Exploateringskontoret av behovet av förskolor. I efterföljande markanvisningsprocess prövas platsens lämplighet, vilket bland annat omfattar möjligheter till gård.

Att redovisa yta per barn är ett trubbigt verktyg för att mäta utemiljöernas kvaliteter. Det är möjligt att ange ungefärlig storlek på gården och gårdsyta per barn som underlag för beslut om markanvisning och då samtidigt redovisa vilka möjligheter till samnyttjande av gård och närliggande parker som bör beaktas. Det går däremot inte att i markanvisningsskedet fullt ut bedöma hur intresset av förskolegård vägs mot intresset av friyta för byggnaden och andra verksamheter inom fastigheten vid blandad markanvändning. Antalet barn på förskolan kan komma att ändras under planprocessen, så tillgänglig gårdsyta och yta per barn kommer i markanvisningsskedet enbart vara preliminär. Fokus i markanvisningsskedet liksom i hela planeringsprocessen bör istället vara att säkerställa att bra lekmiljöer finns att tillgå på förskolan eller i förskolans närhet.

Årsta-Enskede-Vantörs stadsdelsförvaltnings arbete med funktionsprogram för förskolegårdar bygger på forskning som stödjer att lekytans totala storlek har betydelse för barns lek, snarare än lekyta per barn. Även om den totala ytan är tillfredställande så innebär många barn som leker på samma yta ett ökat slitage av både förskolegård och närliggande parker, vilket leder till ökade driftskostnader på förskolegårdar och parker. Men en utredning som Exploateringskontoret lät göra inom Årstafältsprojektet visar att nackdelarna med ökade driftkostnader uppvägs av ökade intäkter från markförsäljning i nybyggnadsområden där markpriserna är tillräckligt höga. Ett större samnyttjande av lektytor ger också större exploateringsmöjligheter, vilket är positivt för stadens bostadsmål och målet om ett tätt stadsbyggande.

En förutsättning för ett högt samnyttjande är att det finns en fungerande samplanering mellan park och förskola. Samnyttjade

ytor kräver tätare intervaller av upprustning och en mer intensiv drift. Det är därför viktigt att fördelning av drift- och reinvesteringsmedel i stadens budgetprocess även görs utifrån hur intensivt ytor samnyttjas.

Under planprocessen som följer efter markanvisning utvecklas detaljeringsgraden i projektet och avvägningar görs mellan olika behov. Det är då Stadsbyggnadskontoret tillsammans med byggaktören som ansvarar för att ta fram underlag och göra avvägningar mellan olika intressen. Den stadsdelsförvaltning eller enskilda operatör som ska driva förskolan är med och kravställer under planprocessen.

I 2018 års budget angavs att Exploateringsnämnden skulle ta med en lekvärdesfaktor som en av utgångspunkterna för sitt arbete. Exploateringskontoret är positivt till att använda till exempel det funktionsprogram som tagits fram av Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning och att det sprids och implementeras av övriga stadsdelsförvaltningar. I och med att det bara är en av stadens stadsdelsförvaltningar som tagit fram ett sådant funktionsprogram har användandet inte inarbetats i Exploateringskontorets rutiner. Men kontorets landskapsarkitekter, som har god kompetens i frågor om barns lek och utemiljöer i parker och förskolegårdar, är involverade i processen.

Påverkan på barn beskrivs under exploateringsprocessen i både inriktnings- och genomförandebeslut. Som stöd för arbetet har Stadsbyggnadskontoret tillsammans med andra förvaltningar tagit fram metoden ”integrerad barnkonsekvensanalys”, vilken tillämpas av flera förvaltningar under plan- och exploateringsprocessen. Barnkonsekvensanalysen anpassas till projektets storlek och potentiella påverkan på barn.

Exploateringsnämnden är i första hand involverad i processer som innebär att nya förskolor byggs. Synpunkterna gäller därför processen för tillkommande av nya förskolor.

Slut

Bilagor

1. Motion från Kristina Kratz, Cecilia Herrström, Maria Ljuslin (alla V), om Stockholms förskolegårdar 2020-06-11